

Adrijana Špacapan, ŠC Nova Gorica

VLADIMIR BARTOL: *ALAMUT* (1939)

Uvod

Naloge v gradivu so različno zahtevne. Nekatere so namenjene poznavanju besedila (npr. prepoznavanje dogajalnega prostora in njegova realnost), druge pa služijo razčlembi romana in povezovanju posameznih prvin med seboj (npr. oznaka književnih oseb in razmerij med književnimi osebami). Vanj so vključeni kratki odlomki v dveh sklopih, in sicer za uvodno in končno preverjanje poznavanja zgodbe. Med seboj se razlikujejo po tem, da so prvi preprostejši in zgodbeno bolj razvidni, drugi sklop kratkih odlomkov pa je zahtevnejši in za umeščanje težje prepoznaven. Poseben del gradiva so naloge za natančno poznavanje izrazov iz azijskega kulturnega in religijskega prostora. Da bi bilo delo lažje, so priloženi nekateri slovarski sestavki, ki pojasnjujejo v romanu uporabljene izraze. Izbira temelji na prepričanju, da je razumevanje dogajanja in problematike v romanu temeljitejše, če je dijakova predstava o tem, kaj ti pojmi pomenijo in kako se med seboj pomen-sko razlikujejo, natančna.

Gradivo je urejeno tako, da je pod nekaterimi vprašanji ali nalogami postavljena črta, namenjena pisnemu odgovoru. V večini primerov je njena dolžina samo simbolična in ne nakazuje dejanske dolžine odgovora. Služi lahko zgolj zapisu ključne besede/besedne zveze, ki ga lahko razširimo v celovitejši odgovor na posebnem listu. Kjer so predvideni daljši odgovori (npr. oznaka, obnova ipd.), črte ni.

Nazadnje je ponujeno navodilo za esej. Od ustaljenega vzorca se razlikuje po tem, da je ohlapnejše in dopušča dijaku več svobode pri razmišljanju o problematiki, obenem pa zahtevnejše v tem smislu, da od dijaka zahteva več samostojnega oblikovanja smiselnih esejskih podtem in enot.

1 Prvi del gradiva so naloge, ki se nanašajo na poznavanje besedila in njegovo umeščenost v prostorsko ter zgodovinsko realnost. Sem sodijo tudi nekateri izrazi (pojmi) iz tega, geografsko specifičnega prostora ter so povezani s politično in versko organizacijo tamkajšnje družbe v preteklosti, s katero je povezano dogajanje v romanu *Alamut*.

Dogajalni prostor

Natančno poimenujte dogajalni prostor v romanu *Alamut*: Katere pokrajine so vključene vanj, katera mesta in katere dežele? Katere države/geografske enote zajema ta prostor danes? Pomagajte si s spodnjim nemim

zemljevidom in vanj vnesite glavna zemljepisna imena (krajev, poti, gora/gorovij), ki se jih spomnite iz romana.

Kaj je Alamut, po čemer ima roman naslov? Gre za zgodovinsko dejstvo ali umetniško fikcijo? Pojasnite.

V katero stoletje/leto je dogajanje romana umeščeno? Koliko časa/mesecev ali let traja? S katerim letnim časom se začne in s katerim konča?

Predstavite zgodovinske politične razmere tega obdobja/stoletja v tem prostoru oziroma v grobem ugotovite, kaj je o njih znanega v zgodovini. Pomagajte si z zgodovinskimi viri (lahko tudi s šolskim učbenikom ali spletnimi viri).

Na kratko predstavite politične razmere v romanu: Kdo vlada na območju, kjer stoji Alamut, in nad kom? Kdo so v dogajanju največji politični nasprotniki? Naštejte nekaj imen, ki najbolj vplivajo na politično dogajanje v romanu.

Dogajanje v romanu se opira na nekatera zgodovinska dejstva, dogodke, politične okoliščine, kar pomeni, da je snov zgodovinska. Razložite pomen nekaterih besed, ki se v romanu pogosto pojavljajo in se nanašajo na to snov. Pri tem si pomagajte s slovarji, enciklopedijami in drugimi priročniki (SSKJ, Veliki slovar tujk, Splošni religijski leksikon, splošni slovarji in leksikoni, Wikipedija ...).

kalif
sultan

vezir/veliki vezir
muezin
imam
reis
šah

Svoje opredelitve primerjajte z naslednjimi gesli iz SSKJ (<http://www.sskj2.si>):

vezír -ja m (ī) zlasti v fevdalni Turčiji

1. *visok državni funkcionar*: sultanovo posvetovanje z vezirji / veliki vezir glavni sultanov svetovalec
2. *sultanov pokrajinski namestnik*: vezir v Bosni

muezín -a m (ī) v muslimanskem okolju *kdor kliče, poziva k molitvi*: z minareta se je oglasil muezin; klici muezinov

imám tudi imán -a m (â) v muslimanskem okolju

1. *nekdaj naslov za vladarja*: vrsta imamov, ki so sledili Mohamedu / jemenski imam
2. *kdor vodi skupno molitev*: izbrati imama // duhovnik: smrt starega imama
3. *naslov pomembnega učenjaka*

réis -a m (ê) v muslimanskem okolju *poglavar, vodja*: postal je njihov reis / reis države, mesta

- zgod. reis efendi v stari Turčiji naslov za zunanjega ministra

šáh -a m (â)

3. zlasti v iranskem okolju, nekdam *vladar*: sestati se s šahom; obisk šaha

súltan -a m (û) v nekaterih državah *vladar*: postati sultan; sultana je nasledil brat / nekdam turški sultan; sultan Murat

- ekspr. ta človek je pravi sultan zelo ukazovalen, brezobziren

kalíf -a m (ī) nekdam

1. v arabskem okolju *vladar*: Mohamedovi nasledniki so se imenovali kalifi / bagdaski kalif
2. naslov za turškega sultana kot verskega poglavarja muslimanov

Zgornjim izrazom pripišite imena književnih oseb, ki jim pomensko ustrezajo (glede na vlogo v romanu). Izbirajte, denimo, med temi imeni: Nizam al Mulk, Malek šah ...

Spodnjih izrazov, ki se prav tako pojavljajo v romanu, ni najti med gesli v SSKJ. Poskusite sami razložiti njihov pomen na podlagi konteksta (dogajanja v romanu) ali za razlago poiščite druge vire:

refik
pehlevan
fedai, dai/veliki dai
Seldžuk

Ena med glavnimi temami romana Alamut je tudi verska (religiozna). Razložite pomen spodnjih izrazov, ki se nanašajo predvsem na vero, so zgodovinsko potrjeni in so povezani z zgodbo o Seidunovih ciljih:

izmailstvo/izmailec

sunizem/sunit

sufizem/sufi

asasin

Svoje razlage primerjajte z naslednjimi zapisi:

súfi -ja m (û) v muslimanskem okolju *mistik*: zamaknjenost sufijev (Vir: <http://www.sskj2.si>)

Ismail (arab. *Ismā'il*) Koranska različica bibl. IZMAELA. V islamu starejši sin IBRAHIMA. Božji odposlanec z globoko vero in strpnostjo; prednik arab. ljudstva in relig. dedič, enakopraven bratu ISHAKU. Po *Koranu* (47, 100–111) je v globoki veri pristal na to, da ga oče Ibrahim žrtvuje, na kar spominja žrtvovanje ovna na praznik KURBANSKI BAJRAM. Po islam. izročilu je z očetom zgradil svetišče KABO. Skupaj z materjo Hagar je pokopan v Meki.

Ismail ibn Džafar (arab. *Ismā'il ibn Ġāfar*) Ustanovitelj ISMAILITOV iz 8. stol., sin šestega imama Džafarja As Sadika in potomec ALIJA. Ismailiti ga štejejo za poslednjega IMAMA, sedmega po vrsti. On ni umrl in se bo nekoč pojavil kot MAHDI oz. MESIJA. Kaznoval bo tiste, ki preganjajo Alijeve privrženice, in pravično vladal.

ismailiti (po arab. *ismā'iliyya*) Šiitska sekta, ki priznava 7 prvih imamov (od tod tudi **septimiti** 'sedmerovci' ali SEBITI); tudi **isma-ilci**. Po njihovem verovanju imam ISMAIL (r. 760), sin šestega imama As Sadika, ni umrl, temveč izginil, se skril in se bo na koncu časa pojavil kot MAHDI. I. razlagajo *Koran* alegorijsko in ezoterično, najmarljivejši verniki se vztrajno vzpenjajo po hierarhični lestvici. Od 18. stol. se njihov verski poglavar imenuje AGAKAN. Razširjeni so po Bližnjem vzhodu in vzdolž vzhodnoafr. obrežja.

Vir: Splošni religijski leksikon.
Ljubljana: Modrijan, 2007.

sunizem (po arab. *sunna* 'izročilo') Večinska islam. veja ter verski nauk in praksa te veje. Sprejema vse 4 vire ISLAMA, tj. *KORAN*, *SUNO*, *IDŽMO* in *KIJAS*, 4 prve kalife, omajadske in abasidske kalife. *KALIF* je versko-politični vodja, ki je deden (v plemenu KUREJŠEV) ali izbran (takšna je bila zgod. praksa), zaščitnik pravovernega nauka in prakse, po čemer se razlikuje od IMAMA v ŠIIZMU. V središču s. je Božji zakon (*ŠERİAT*), v obliki ŠERIATSKEGA PRAVA pa so ga zasnovale 4 pravne šole: malikitska, ki jo je ustanovil Al Malik, šafiitska z Al Šafijem na čelu, hanbalitska z IBN HANBALOM in hanefitska z ABU HANIFOM na čelu. Ker je s. legalistična zvrst religije, se je upiral tudi teol. in fil. spekulaciji o Bogu, zlasti pa mističnim izkušnjam, vendar pa je vse troje v zmerni obliki vključil v svoj sistem ter sprejel celo SUFIZEM in njegove bratovščine. Ker ni bil naklonjen subjektivnim relig. izkušnjam, se je razvejal na pravne šole znotraj skupnega okvira in se izognil desetkanju na sekte, kar se je zgodilo v šiiizmu. **SUNITI**. ŠIITI.

Vir: Splošni religijski leksikon.
Ljubljana: Modrijan, 2007.

súfi (arab. *ṣūf* 'volneno ogrinjalo') V islamu mistik, privrženec SUFIZMA. Naziv izvira iz navade prvih sufijev, ki so iz asketskih razlogov nosili groba volnena ogrinjala. Sprva je vsak s. iskal svojo individualno pot in se obdajal z učenci, od 12. stol. pa so se sufiji združevali v sufijske bratovščine (DERVIŠKI REDOVI).

sufízem (iz arab. *ṣūf* 'volneno ogrinjalo') Mistično-asketska smer v islamu, islam. mistika; tudi **tasavuf**. S. je nastal v Perziji v 8. stol., in sicer pod vplivom neoplatonističnega, jud. in kršč. mističnega nauka. Njegovi privrženeci sufiji so uradnemu islam. legalizmu postavili nasproti notranjo mistično izkušnjo, pristen odnos med Bogom in človeško dušo, pri čemer so se sklicevali na nekatere vrstice iz *Korana*. Uradni islam se je s. sprva uprl, pozneje pa ga je po zaslugi teol. prizadevanj AL GAZALIJA vključil v SUNIZEM in ŠIZEM. K temu vključevanju so zlasti po 11. stol. veliko pripomogle sufijske bratovščine oz. DERSKI REDOVI.

Mistična pot (arab. *ṭarīqa*, TARIKAT) daje prednost intuiciji in navdihnjenju (*mu'arīfa*) pred racionalnim spoznanjem (ILM), ljubezni do Boga pa prednost pred izvrševanjem zapovedi. Ta pot predpostavlja odrekanje zunanjemu svetu in strastem, kar se doseže z askezo (ZUHD). Na poti k ekstazi si SUFI lahko pomagajo s tehniko ponavljanja (ZIKR), pri čemer ponavlja kako besedo, bere poezijo, posluša glasbo ali pleše. Vendar je to po sufijem nauku zgolj človeški trud, razsvetljenje, temeljno stanje pa je Božji dar. Neizkušenega učenca na tej poti spremlja učitelj (arab. *šayḥ*, perz. *pīr*). Med 8. in 11. stol. je bil s. individualen, potem pa so nastale sufijske bratovščine oz. derviški redovi. Glavni predstavniki zlate dobe s. so mistiki Ibn Abi Rabia, Ibn Haladž in Al Gazali. Po Al Gazalijevi smrti se je s. razvejal v dve smeri: intelektualno in ljudsko. Intelektualna smer z IBN ARABIJEM, AL FARIDOM in RUMIJEM je stremela k metafizični oz. gnostični mistiki, ljudski s. pa se je po 11. stol. organiziral v sufijske bratovščine. V izpovedovanju mistične izkušnje so se v s. razvile posebne književne zvrsti v arab., perz. in tur. jeziku. Vinski in ljubezenski motivi so postali simbol mistične enosti.

asasíni (arab. *ḥaššāšīn* 'kadilci hašiša') Člani skrivne musul. bratovščine, izšle iz sekte ISMAILITOV. Bratovščino je 1090 v Perziji, na utrjenem gradu Alamutu, ustanovil šejk HASAN IBN SABA. Mongoli so 1256 njihovo organizacijo uničili in razdejali njihove utrdbe, vendar se je bratovščina obdržala v Siriji. Iz zasede so napadali križarje in ubijali musul. vladarje, ki jim niso bili všeč. Zbirali so se okrog šejka (»Starec z gore«), v napade pa so se podajali pod vplivom hašiša. Njihovo delovanje na gradu in Bližnjem vzhodu popisuje v romanu *Alamut* V. BARTOL.

Katera med zgornjimi razlagami ustreza Seidunovemu religioznemu in filozofskemu prepričanju? _____

Katero ime iz romana *Alamut* še opazite v priloženih geselskih sestavkih in s čim v zvezi? Obnovite tisto poglavje romana, ki je s tem imenom povezano.

2 Drugi del gradiva so kratki odlomki za uvodno preverjanje poznavanja zgodbe.³ Dijaki dobijo navodilo ob vsakem kratkem odlomku v taki ali tej podobni formulaciji:

Odlomek umestite v zgodbo celotnega romana, tako da predstavite okoliščine dogajanja (npr. o kom piše v odlomku ali kdo je v odlomku sporočevalc oziroma koga nagovarja in v katerih okoliščinah).

Prvi sončni žarki, ki so posijali skozi okno, so jo vzdramili. Odprla je oči in se zagledala v podobe na stenskih preprogah, ki so bile vezene v živih barvah. Sprva je mislila, da je še vedno na potovanju. Na steni je videla lovca na konju, ki je s sulico preganjal antilopo. Pod njim sta se merila tiger in bivol in črnc je izza ščita molel ost svojega kopja v razjarjenega leva. Tam je gepard zalezoval gazelo. Tedaj se je spomnila prejšnjega dne in se zavedela, kje da je.

Kakor bi trenil, so popadale sandale z nog. Učenci so se zakadili proti okopom in začeli plezati po navpičnem obzidju. Roke so segale v razpoke, v line, se oprijemale kamnitih obronkov.

»Zdaj imamo šejtana!« je vzkliknil Sulejman. »Ničesar ne znamo in najbolje bo, da se sami javimo med prostake.«

»Da, vsi se bomo javili in potem naj storijo z nami, kar hočejo,« je pritrdil Obeida.

Jusuf je bil med vsemi najbolj malodušen. Venomer si je brisal potno čelo in na tihem upal, da bo od nekod vendarle posijal žarek upanja.

»Ali bo res tako hudo?« je plaho vprašal.

»Ti boš cepnil, kot si dolg in širok, « se mu je škodoželjno zarežal Sulejman.

»Zato potrebujem vernike, ki bodo tako hrepeneli po smrti, da se ne bodo ustrašili pred ničemer. Naravnost zaljubljeni bodo morali biti v smrt. Hočem, da bodo letali za njo in jo iskali, rotili jo, naj se jih usmili, kot da bi bila trda in neradodarna devica.«

Bili so prihodnje jutro že davno na nogah, ko se je nenadoma prikazala trojica odsotnih. Vse je planilo proti prihajajočim in jih obstopilo. Usula se je kopica vprašanj.

»Onega, ki je v srednjem vrtu, zadavite,« je dejal skoplencem, »ko boste z njim na samem. Preiščite ga in prinesite mi vse, kar boste našli pri njem. Potem ga pokopljite z onima dvema zjutraj na koncu vrtov pod gorami. Dvojico iz ostalih dveh vrtov pa pošljite gor.«

³ Podobne naloge so bile predstavljene na nekaj seminarjih za maturitetni sklop v organizaciji ZRSŠ, in sicer l. 2015 za maturitetni sklop 2016 (Tolstoj: Ana Karenina in Lainšček: Ločil bom peno od valov) ter l. 2013 za maturitetni sklop 2014 (Kosmač: Pomladni dan). Gradivo z omenjenimi odlomki je bilo ponujeno vsem slušateljem seminarja v prosto uporabo.

»Tako. Zdaj smo razčistili odnose med sabo in svetom. Preostane nam še, da mislimo na povečanje in razširjanje naše moči. Zakaj ustanova, ki hoče ostati živa in čvrsta, ne sme nikoli mirovati.«

»Govorijo veliko, tudi delajo veliko, veliko se smejejo in celo jočejo veliko. Samo misijo malo.«

»To je najboljše. Sicer bi se jim utegnilo še dozdevati, da so v ječi!«

3 Ta del gradiva je namenjen nalogi za celosten vpogled v romaneskno dogajanje. Je zahtevnejša od prejšnje, saj se pri tej pričakuje dijakovo zapisovanje besednih zvez ali povedi. To pomeni, da povzema dogajanje v najmanjše možne enote in tako ustvari veliko sliko zaporedja dogodkov. To mu bo pozneje olajšalo iskanje podrobnosti, povezovanje med njimi in ugotavljanje njihove vloge v besedilu. Pred nalogo dobijo dijaki tako navodilo:

Roman je zgrajen iz enaindvajsetih poglavij. Za vsako napišite eno- ali dvestavčni povzetek ali ključne besede, s čimer boste zajeli temeljno dogajanje v njem. Za pomoč in kot vzorec je predlog za prvo poglavje že zapisan.

Zaporedna številka
poglavja

Povzetek/ključne besede

1.

Halimo pripeljejo v alamutske vrtove./Halimin prihod v alamutske vrtove

Navedite nekaj razlogov za to, da so se mladeniči odločili priti na Alamut in se prijaviti v službo k Seiduni.

- b) Naštejte imena deklet iz alamutskih vrtov. Izberite tista, ki so imenovana najpogostejše oziroma imajo v zgodbi morda posebno mesto. Ob ime vpišite še kakšno posebnost, po kateri se dekle odlikuje med drugimi.

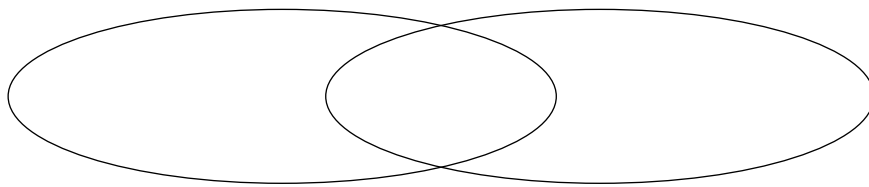
Ime dekleta	Njena posebnost/lastnosti
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Katere so bile okoliščine, ki so privedle dekleta do tega, da so prišla/bila pripeljana na Alamut? V grobem jih nekaj predstavite.

Kako so te okoliščine v romanu predstavljene? (Kako zanje bralci izvemo?)

V čem je opazna razlika med razlogi za prihod deklet na Alamut in prihod mladeničev tja? Kaj lahko na tej podlagi sklepate o družbi in okolju tedanjega časa?

V nekaj povedih predstavite, kakšna je bila na Alamutu vloga deklet in mladeničev: poiščite podobnost in razliko/razlike med tema vlogama. Svoje ugotovitve s ključnimi besedami predstavite tudi z Venovim diagramom.

 Venov diagram

Posebej obnovite življenjski zgodbi Mirjam in Apame pred prihodom na Alamut. Kako sta prišli na Alamut in kakšna je bila njuna vloga v alamutskih vrtovih?

Poiščite še druge dogodke/dogajanje, ki potrjujejo vašo predstavo o družbi, katere del je Alamut in življenje na njem (predvsem o razliki med »moškim« in »ženskim« svetom na Alamutu in v njegov okolici).

5 Ta sklop nalog je namenjen raziskovanju življenja na Alamutu, in sicer od opisa utrdbe same do ureditve življenja na njej. Poznavanje te organizacije je pomembno za to, da dojamemo smisel Seidunovega početja, njegove ideje in predvsem vpliv, ki ga je dosegel v okolju. Sklop je razdeljen na dva dela. Prvi se nanaša na utrdbo, drugi pa na vrtove za njo.

Na svetovnem spletu poiščite fotografije/slike Alamuta.

Utrdba

Predstavite/opišite, kako je urejeno življenje v utrdbi. Pri tem si pomagajte s temi vprašanji:

Kdo to življenje ureja in določa?

Kdo pri tem pomaga?

Katere so ravni oblasti na Alamutu?

Kako je urejen prostor (kaj ga sestavlja)?

Kdo vse živi v prostorih utrdbe?

Kako poteka tamkajšnji vsakdanjik?

Kaj je končni cilj take ureditve?

Predstavite skupino (bodočih) fedaijev. Pri tem si pomagajte s temi vprašanji:

a) Koliko so mladeniči stari?

b) V čem se urijo? Zakaj prav v teh veščinah? (Čemu jim lahko služijo?)

c) Kdo vse je za to odgovoren?

d) Predstavite njihovo vzgojo.

e) Kaj je končni cilj te vzgoje?

Vrtovi

Kaj izvemo o izvoru skrivnostnih vrtov za utrdbo Alamutom?

Kaj vrtove loči od utrdbe in kako je možno od tam priti na utrdbo?

Predstavite/opišite, kako je urejeno življenje v vrtovih za Alamutom. Pri tem si pomagajte s temi vprašanji:

Kdo v vrtovih živi?

Kdo vodi življenje tam in kdo pri tem sodeluje?

Kakšen je prostor/kakšni so prostori? Zakaj prav taki?

Kdo skrbi za urejenost teh prostorov?

Kako poteka tamkajšnji vsakdanjik?

Kaj je končni cilj ureditve vrtov?

Našteje področja, na katerih se urijo dekleta v vrtovih.

Kdo vse je za to odgovoren?

Poiščite razloge, zakaj prav ta področja. Pri tem si pomagajte s temi vprašanji:

a) Kaj je glavni cilj vzgoje deklet v vrtovih?

b) Kakšna je njihova glavna naloga?

c) Kakšna so dekleta? Predstavite njihove značilnosti.

6 V nalogah, ki sledijo, so povezani doslej predelani podatki. Gre za oznako književnih oseb, za katero je nujna povezava med dogodki, v katere so osebe vpletene, načinom, kako so vanje vključene, njihovimi odzivi in sklepi, ki iz tega sledijo. Sklop je urejen po posameznih književnih osebah.

Ibn Tahir

Obnovite/povzemite življenjsko zgodbo Ibn Tahirja. Pri tem si pomagajte s temi vprašanji: Zakaj je prišel na Alamut? Kaj je tam delal? Čemu ga je namenil Seiduna? Kako je Ibn Tahir nalogo uresničil? Kaj je ob tem spoznal in kaj je po tem želel narediti? Kakšna je njegova končna odločitev? Kako se razplete njegov odnos s Seiduno?

Označite Ibn Tahirja: Po čem se razlikuje od drugih učencev oziroma fedaijev?

Zakaj ima na Alamutu v očeh vodij, tudi Hasana, posebno mesto?

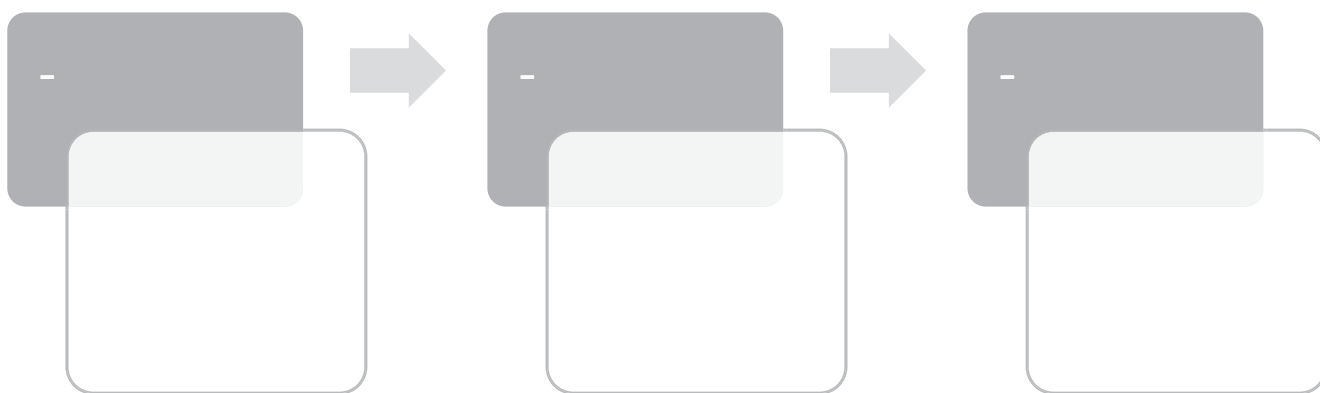
Kako se to kaže? (Premislite o tem, da je Seiduna namenil Ibn Tahirju v vrtovih Mirjam in zakaj je to storil.)

Obnovite tiste dogodke v romanu, v katerih se Ibn Tahir odziva bolj zrelo na nastali položaj kot drugi fedaiji oziroma učenci.

V čem se kaže Tahirjeva osebnostna zrelost?

Kakšen je odnos drugih učencev do Ibn Tahirja?

Predstavite Ibn Tahirjev osebnostni razvoj. V koliko stopnjah bi ga predstavili? Kako bi stopnje poimenovali? Za pomoč je spodnja slika s tremi stopnjami, kamor lahko vpišete svoje poimenovanje za vsako med njimi in s ključno besedo poimenujete dogodek, ki je zanj prelomen. Odločite se lahko za več stopenj in diagram ustrezno dopolnite.

↘ Diagram s stopnjami

Katera je po vašem mnenju Ibn Tahirjeva najmočnejša izkušnja na Alamutu? Svoje mnenje utemeljite in o tem napišite kratek esej (300 besed).

Hasan Ibn Saba

Kako je Hasan Ibn Saba še poimenovan v romanu?

Kaj je njegov glavni cilj in kako si ga je izoblikoval? (Kaj se mu je zgodilo v preteklosti?) Posebej pojasnite njegov zvezo z Nizamom al Mulkom in Omarjem Hajamom.

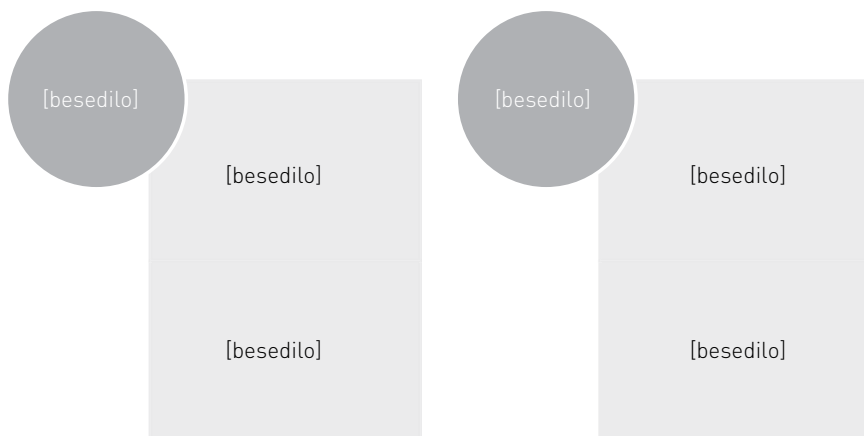
Kakšno pot je izbral do svojega cilja in kaj mu je pri tem pomagalo (katere izkušnje, katero znanje)?

Na spodnji časovni premici predstavite glavne vojaške in politične dogodke, povezane z Alamutom in cilji njegovega vodje, Hasana Ibn Sabe.

Imenujte tri Ibn Sabove najtesnejše sodelavce. Kako se imenuje njihov status v hierarhiji? Kje je mesto njihovega delovanja?

Imena	status	Mesto/kraj

Kdo vse še sodeluje pri uresničitvi Ibn Sabovih idej? Naštejte učitelje na Alamutu in poimenujte področje njihovega dela. Seznam poljubno dopolnite in razširite.

Učitelji na Alamutu in področja njihovega dela

Kakšen je Hasanov odnos do Apame in kakšen do Mirjam? Zakaj je po vašem mnenju tak? Pri tem si pomagajte z oznako obeh ženskih književnih oseb. Po čem se najbolj razlikujeta med seboj? Razlike med njima predstavite v spodnji sliki.

Razlike med Mirjam in Apama

Zakaj se Seiduna mnogo krat spomni svojega prijatelja Omarja Hajama? V katerih trenutkih se to največkrat zgodi? Kaj Seiduna o njem pove? Ali ga je še kdaj srečal po tem, ko sta se še mlada razšla?

V pomoč naj vam bodo ti literarnozgodovinski podatki:

Omar Hajam je bil perzijski pesnik, ki je živel med letoma 1045 in 1122. Velja za enega največjih svetovnih lirikov. Znan je po pesniški obliki rubai oziroma pesniški zbirki Rubajati.

Premislite o vsebini in pomenu spodnjih besedil.

11

Kruh v senci vej in vina vrč in ti
in knjiga pesmi – naj mi zadoni
v tej divji pušči tvoj pojoči glas,
pa se puščava v raj izpremeni.

49

Svet je šahovnica, dni in noči
so polja, kjer Usoda igra z ljudmi,
premika tja in sem jih in podré
in v škatlo zvrstoma jih odloži.

(iz zbirke Rubajati perzijskega pesnika Omarja Hajama; prevedel Alojz Gradnik)

Primerjajte Hasanov in Hajamov pogled na svet. Kateri je vam najbližji?

Kateri del pripovedi o Alamutu ustreza Hajamovi predstavi o življenju in kateri Seidunovi? Utemeljite.

Razložite celotno Hasanovo filozofijo, ki jo je uresničeval na Alamutu. Pri tem si pomagajte s temi vprašanji:

- Kako je razmišljal o ljudstvu/preprostih ljudeh?
- Kakšen je bil njegov odnos do vere? Kaj je videl v veri?
- Ali je verjel v boga?
- Kaj je za njegovo filozofijo po vašem mnenju najbolj značilno?
- Ali se je v čem zmotil in če, v čem?

7 Končno preverjanje

Kratki odlomki za končno preverjanje poznavanja zgodbe

Navodilo ob vsakem kratkem odlomku: Kdo je v odlomku sporočevalec, (koga nagovarja) in v katerih okoliščinah? Odlomek umestite v zgodbo celotnega romana.

»Gotovo si bila že kdaj na tihem radovedna, čemu mi bodo ti razkošni vrtovi s steklenimi paviljoni in kaj bom počel s tolikimi mladimi dekleti, ki sem jih velel izsolati na tako, hm, svojevrsten način. Toda spraševala me nisi nikoli in verjemi, da znam ceniti to tvojo obzirnost.«

Zadonelo je znamenje in Sulejka je pripravila napoj. Roka se ji je tresla, ko je spuščala kroglico v čašo. Mala Fatima si je zakrila oči, Džada je udušila vzdih. Jusuf je brez slutnje izpil vino. Kmalu je omahnil na blazine in trdno zaspal. Deklice so ga pogrnille. Nad njimi je zavel hlad, kot da je mrknilo sonce.

Kolikšna sprememba od onega večera, ko ga je bil poslal v vrtove! Shujšal je, lica so mu upadla in oči so mu bile globoko udrte. Vročičen, bolesten ogenj je sijal iz njih. Videl je: Njegov stroj je deloval s strašno zanesljivostjo.

Deklice so umolknile. Fatima je prebledela. Skrivaj je pripravila kroglico za napoj. Tudi Sulejman je prisluhnil. S težavo se je dvignil. Komaj da se je obdržal na nogah. »Kaj to pomeni?« je začudeno vprašal. Stopil je proti vratom, kot da hoče iz paviljona.

Ves pobit in raztolčen, zvezan v rokah in nogah je ležal priklenjen ob osrednjem stebru šotor. Obupne misli so glodale v njem. Zdelo se mu je, da sliši krohotajoče roganje alamutskega starca. Kako je mogel biti tako zaslepljen, da ni od vsega začetka spregledal prevare?

»O jaz nesrečni Ferhad! Že sem ločen
Od drage Širin! Kdo si, gospod mogočni,
Ki zdaj postavi mejo si med njo in mano?
Si li to Mahdi, Prerok, morda Alah?
Naj sekam v skale mar, nor od ljubezni,
Podoba njeno? Ali naj s sekiro,
Zblaznel od hrepenenja, razkoljem si srce?«

»Čuj, Abu Ali. Nocoj je še čas. Samo mi trije smo na stolpu.«

»Kaj meniš s tem?«

»Ali ti smem zaupati?«

»Vrana vrani ne izključe oči. Izključeta jih rajši orlu.«

»Ko se vrne, ga pričakava ob vhodu. Jaz ga lopnem od zadaj z ročajem meča po glavi, da bo tiho. Potem ga treščiva čez nadzidje v Šah rud.«

8 Zadnji sklop se nanaša na razčlenbo idej oziroma problematike v romanu in izhaja iz naslova tematskega sklopa Človek v kolesju sistema.

Kako razumete besedno zvezo »kolesje sistema«? Preverite njen pomen v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Premislite o kvalifikatorju publ., ki je zapisana ob njej: Kaj ta pomeni in kako boste ta podatek razumeli pri uporabi besedne zveze?

O katerem sistemu/sistemih govorimo v zvezi z romanom *Alamut*? Kdo je tvorec tega sistema? V čem je sredstvo tega sistema in kaj njegov cilj?

Premislite o sultanovem vladanju, njegovi vojski in hierarhiji. Primerjajte ju s Seidunovo organizacijo življenja na Alamutu. V čem je bistvena razlika med njima?

V vsakem od obeh sistemov poiščite posameznika/posameznico ali posameznike/posameznice, ki najizraziteje odstopa/-jo od povprečja in pri katerem/kateri/katerih sistem ne uspe, kot bi bilo zaželeno.

Izbrane književne osebe: _____

Poimenujte (s kratko povedjo ali besedno zvezo) dogodek/dogajanje, kjer se to najbolj pokaže.

Obnovite dogodek/dogajanje iz romana in tako utemeljite upornost/dru-
gačnost izbrane književne osebe.

Povzemite življenjsko zgodbo te osebe/teh oseb tako, da s tem dokažete
zgornje stališče (upor/upornost).

Kaj je osebo/osebe do nasprotovanja privedlo?

Povzemite spoznanja o izbrani osebi/osebah.

*

V vsakem od obeh sistemov poiščite posameznika/posameznico ali po-
sameznike/posameznice, ki se mu najbolj podredi, in premislite, kaj se z
njim/njo/njimi zgodi.

Izbrane književne osebe: _____

Poimenujte (s kratko povedjo ali besedno zvezo) dogodek/dogajanje, kjer
se to najbolj pokaže.

Obnovite dogodek/dogajanje iz romana in tako utemeljite podredljivost iz-
brane književne osebe.

Povzemite življenjsko zgodbo te osebe/teh oseb tako, da s tem dokažete
zgornje stališče (podredljivost).

Kaj je osebo/osebe privedlo do tega, da se ukloni/jo sistemu?

Povzemite spoznanja o izbrani osebi/izbranih osebah.

*

Ali lahko izraz »kolesje sistema« uporabite tudi za sodobnost? Če menite,
da je to možno, premislite o tem, za katero plast človekovega družbenega
življenja to po vašem mnenju drži. Pomagajte si z definicijo besede sistem,
kakor je pojasnjena v Slovarju slovenskega knjižnega jezika.

9 Esej

V eseju predstavite svoje premišljevanje o razmerju med posameznikom in
družbo. Pri tem se oprite na ta vprašanja: Kako se v romanu Alamut kaže
posameznikovo dožemanje vere in kako to vpliva na dogajanje? Kakšno je
po vašem mnenju razmerje med vero in svobodo mišljenja nasploh v posa-
meznikovem življenju?

Zaključek

Navodila za nalogo esejskega tipa (šolski esej) veljajo za najvišjo takso-
nomsko stopnjo med učnimi ravnmi. Tu ponujena se nekoliko ločijo od
ustaljenih, doslej uporabljenih pri splošni maturi. Zgrajena so z manj po-
stavkami (dvema), te pa so zastavljene splošneje, zato odpirajo možnost za

samostojnejše oziroma širše dijakovo razmišljanje predvsem v tem smislu, da prek njih dijak ni voden po postopku pisanja, temveč da sam izbira način, obseg in mesto utemeljevanja ter vrednotenja. Izhajajo iz izbranega temeljnega problema (enega med mnogimi), ki pa se tesno navezuje na naslov maturitetnega sklopa za leto 2017.

Sklepna misel

Naloge, nastale na podlagi romana *Alamut* Vladimira Bartola (1939), so lahko primerna pomoč pri pripravi dijakov za maturo. Pri njihovi sestavi je upoštevanih več taksonomskih stopenj, različni tipi nalog po strukturi, ciljih in obsežnosti, da je omogočena delovna raznolikost, vse pa temeljijo na tesnem branju, kakršno se pri delu s kanonskimi besedili iz književne zgodovine od dijakov tudi pričakuje.

POVZETEK

V prispevku so ponujene vaje, s katerimi lahko dijake vodimo po Bartolovem romanu *Alamut*. Možno jih je uporabiti kot delovni list bodisi za domačo nalogo bodisi za delo pri pouku. Nastale so ob pripravi za delo z dijaki v četrtem letniku programa gimnazija za predpisani maturitetni tematski sklop 2017.

Ključne besede: *Alamut*, dogajalni (kulturni) prostor, religija, problematika književnega besedila, esej

Viri

- Bartol, Vladimir, 1988: *Alamut*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- *Splošni religijski leksikon*, 2007. Ljubljana: Modrijan.
- Verbinc, France, 1976: *Slovar tujk*. Ljubljana: CZ.